

ДАНИЛЬЧЕНКО
Олена Валентинівна

ФУНКЦІЯ ПРЕДСТАВНИЦТВА В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ

Сьогодення України – це бурхливий процес пошуків розбудови держави європейського рівня. Попри те, що вирують політичні баталії якою бути Україні, необхідно проаналізувати законодавство, яке регулює суспільні відносини, що потребують особливої уваги.

Тільки ледачий сьогодні не критикує владу, особливо достається правоохоронній системі, зокрема прокуратурі. Протягом всіх років незалежності України точилася дискусія якій бути прокуратурі сучасної країни. Це стосувалося здебільшого питання функцій прокуратури і повноважень прокурора. Теоретичних досліджень функцій чимало, зупинимося на практичному питанні здійснення такої функції як представництво.

Відповідно до Конституції України ст. 121 і ст. 2 Закону України Про прокуратуру, на прокуратуру покладаються такі функції як підтримання державного обвинувачення в суді; представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом «Про прокуратуру»; нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

Щодо функції представництва, то вона знайшла своє відображення крім традиційних: Цивільному процесуальному та Господарському процесуальному і в Кримінальному процесуальному кодексі 2012 року (п. 12, ч. 2, ст. 36 КПК).

На відміну від закону 1991 року новий Закон про прокуратуру 2014 року більш детально визначився з функцією представництва. Відповідно до ст. 23 Закону – представництво прокурором інтересів громадянина або держави в суді полягає у здійсненні процесуальних та інших дій, спрямованих на захист інтересів громадянина або держави, у випадках та порядку, встановлених законом.

Прокурор здійснює представництво в суді інтересів громадянина (громадянина України, іноземця або особи без громадянства) у випадках, якщо така особа не спроможна самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження через недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність, а законні представники або органи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси такої особи, не здійснюють або неналежним чином здійснюють її захист.

Прокурор здійснює представництво в суді законних інтересів держави у разі порушення або загрози порушення інтересів держави, якщо захист цих інтересів не здійснює або неналежним чином здійснює орган державної влади, орган місцевого самоврядування чи інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження, а також у разі відсутності такого органу.

З метою запобігти негативним явищам щодо «політизації» органів прокуратури, використання їх в політичній боротьбі, закон забороняє прокурору здійснювати представництво інтересів держави в особі державних компаній, а також у правовідносинах, пов'язаних із виборчим процесом, проведенням референдумів, діяльністю Верховної Ради України, Президента України, створенням та діяльністю засобів масової інформації, а також політичних партій, релігійних організацій, організацій, що здійснюють професійне самоврядування, та інших громадських об'єднань.

Щодо представництва в суді інтересів держави в особі Кабінету Міністрів України та Національного банку України, то воно може здійснюватися прокурором Генеральної прокуратури України або регіональної прокуратури виключно за письмовою вказівкою чи наказом Генерального прокурора України або його першого заступника чи заступника відповідно до компетенції.

У будь яких випадках здійснення представництва, на прокуророві лежав і лежить сьогодні обов'язок обґрунтувати підстави свого представництва. Проте цього недостатньо:

По-перше, прокурор здійснює представництво виключно після підтвердження судом підстав для представництва;

По-друге, прокурор зобов'язаний попередньо, до звернення до суду, повідомити про це громадянина та його законного представника або відповідного суб'єкта владних повноважень. У разі підтвердження судом наявності підстав для представництва прокурор користується процесуальними повноваженнями відповідної сторони процесу. Наявність підстав для представництва може бути оскаржена громадянином чи його законним представником або суб'єктом владних повноважень. Автор вважає, що така позиція законодавця робить прокурора заручником осіб, чиї права він намагається захистити, якщо ж врахувати, що це захищені верстви населення (неповнолітні, особи обмежені в дієздатності, визнані недієздатними тощо) – вони самі не можуть захистити свої права, та ще й їх представники не бажають цього робити.

В своїй діяльності прокурор не повинен підміняти владні органи та органи контролю, однак у разі відсутності суб'єкта владних повноважень, до компетенції якого віднесений захист законних інтересів держави, а також у разі представництва інтересів громадянина з метою встановлення наявності підстав для представництва прокурор має право:

- 1) витребувати за письмовим запитом, ознайомлюватися та безоплатно отримувати копії документів і матеріалів органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових частин, державних та комунальних підприємств, установ і організацій, органів Пенсійного фонду України та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, що знаходяться у цих суб'єктів, у порядку, визначеному законом;
- 2) отримувати від посадових та службових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових частин, державних та комунальних підприємств, установ та організацій, органів Пенсійного фонду України та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування усні або письмові пояснення. Отримання пояснень від інших осіб можливе виключно за їхньою згодою.

Здійснення функції представництва відбувається в порядку, передбаченому процесуальним законом та законом, що регулює виконавче провадження: Прокурору надається право: звертатися до суду з позовом (заявою, поданням); вступати у справу, порушену за позовом (заявою, поданням) іншої особи, на будь-якому етапі судового провадження; ініціювати перегляд судових рішень, у тому числі у справі, порушеній за позовом (заявою, поданням) іншої особи; брати участь у розгляді справи; подавати цивільний позов під час кримінального провадження у випадках та порядку, визначених кримінальним процесуальним законом; брати участь у виконавчому провадженні при виконанні рішень у справі, в якій прокурором здійснювалося представництво інтересів громадянина або держави в суді; з дозволу суду ознайомлюватися з матеріалами справи в суді та матеріалами виконавчого провадження, робити виписки з них, отримувати безоплатно копії документів, що знаходяться у матеріалах справи чи виконавчого провадження.

Право подання позовної заяви (заяви, подання) в порядку цивільного, адміністративного, господарського судочинства надається Генеральному прокурору України, його першому заступнику та заступникам, керівникам регіональних та місцевих прокуратур, їх першим заступникам та заступникам. Право подання цивільного позову у кримінальному провадженні надається прокурору, який бере в ньому участь. Право подання апеляційної чи касаційної скарги на судові рішення в цивільній, адміністративній, господарській справі надається прокурору, який брав участь у судовому розгляді, а також незалежно від участі в розгляді справи прокурору вищого рівня: Генеральному прокурору України, його першому заступнику та заступникам, керівникам регіональних та місцевих прокуратур, першим заступникам та заступникам керівників регіональних прокуратур.

Право подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, заяви про перегляд судового рішення Верховним

Судом України в цивільній, адміністративній, господарській справі надається Генеральному прокурору України, його першому заступнику та заступникам, керівникам регіональних прокуратур.

Право подання апеляційної, касаційної скарги, заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, заяви про перегляд судового рішення Верховним Судом України на судові рішення у кримінальній справі надається прокурору, який брав участь у судовому розгляді, а також незалежно від його участі в розгляді справи прокурору вищого рівня: Генеральному прокурору України, його першому заступнику та заступникам, керівникам регіональних прокуратур, їх першим заступникам та заступникам, крім випадків, коли йдеться про рішення у кримінальних провадженнях, розслідування в яких здійснювалося Національним антикорупційним бюро України, – у таких випадках відповідне право надається прокурору, який брав участь у судовому розгляді, а також незалежно від його участі в розгляді справи: керівнику Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, його першому заступнику та заступнику.

Змінити, доповнити, відкликати, відмовитися від позову (заяви, подання), апеляційної, касаційної скарги, заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, заяви про перегляд судового рішення Верховним Судом України має право прокурор, який її подав, або прокурор вищого рівня.

Аналізуючи наведене законодавство і галузевий наказ від 28 травня 2015 року № 6гн «Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді та їх захисту при виконанні судових рішень» можна дійти висновку, що нарешті в державі знайдено дієвий механізм, який дозволить здійснювати захист інтересів держави і нужденної категорії громадян. Однак не все так сталося, як гадалося. Працюючи над проектами розробники, а також законодавці, не звернули увагу на закон «Про судовий збір», яким прокурор на рівні з іншими позивачами повинен сплачувати судовий збір за подання до суду позовної заяви та іншої заяви, передбаченої процесуальним законодавством; за подання до суду апеляційної і касаційної скарг на судові рішення, заяви про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами, заяви про скасування рішення третейського суду, заяви про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду та заяви про перегляд судових рішень Верховним Судом України; за видачу судами документів; у разі ухвалення судового рішення.

Так ось ця невеличка «прикрість» зводить нанівець роботу органів прокуратури щодо представництва.

Складно собі уявити, що гроші із державного бюджету треба виділити прокуратурі для того, щоб вони пішли до нього ж, друга нісенітниця –

збільшити кошти на утримання органів прокуратури, чи може прокуратури, щоб спочатку звернутися до суду з позовом чи зі скаргою, їх спочатку «заробити». Абсурдність цієї ситуації можна усунути, якщо внести зміни до законодавства, звільнивши прокурора від судового збору. У разі залишення законодавства у тій редакції, що діє, функція представництва є тільки на папері, здійснюватися вона може в кримінальному провадженні.

Література :

1. Про судовий збір: Закон України від 8 липня 2011 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 14, ст.87
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, №№ 9–13, ст. 88.
3. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2015, № 2–3, ст. 12.
4. Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді та їх захисту при виконанні судових рішень: Наказ Генерального прокурора від 28 травня 2015 року № 6гн // www.gp.gov.ua/ua/gl.htm.

КІЯН

Тетяна Миколаївна

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ТАКТИКИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ І ПРИЗНАЧЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ

Використання спеціальних знань у розслідуванні кримінальних правопорушень має велике значення в одержанні доказів у кримінальному провадженні.

Спеціальні знання в кримінальному судочинстві використовуються для вирішення важливих питань в будь-якої галузі знань з метою розкриття, розслідування і попередження злочинів.

Спеціальні знання – це будь-які професійні знання, що можуть сприяти у виявленні, фіксації та вилученні доказів. Спеціальними знаннями слідчі і судді володіють, але, як правило, в обмеженому об'ємі, що і послугувало однієї з причин створення інституту спеціалістів в кримінальному провадженні [5, с. 8].

Криміналістичні знання, які застосовуються для виявлення, фіксації, вилучення та дослідження слідів і інших речових доказів, а також для проведення судових експертиз також належать до спеціальних знань.

В кримінальному провадженні використовуються різні форми застосування спеціальних знань: проведення експертиз; участь в провадженні слідчих (розшукових) дій; здійснення консультативної діяльності тощо.